

5. Онищенко В. Що таке дисконтування. Публікація Системи «Expertus: Головбух» URL: <https://1gl-vip.expertus.ua/#/document/86/37534/bssPhr5/?of=sory-b0c974c2f1> (дата звернення 28.04.2022)

6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 14 «Оренда»: Наказ Міністерства фінансів України від 28.07.2000 № 181. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0487-00#Text> (дата звернення 28.04.2022)

Зоріна О. А.,

д.е.н., доцент,

професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування,
Національна академія статистики, обліку та аудиту
(м. Київ)

ПОДАТКОВІ РЕФОРМИ ДЛЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Президент росії володимир путін 24 лютого розпочав війну проти України, яку називають «спеціальною військовою операцією». Російські війська приступили до наземного, морського та повітряного вторгнення, уже 2 місяці обстрілюють міста та селища України. Як же під час війни працює українська економіка та як виживають українські підприємці?

Кроки влади стосовно підтримки малого та середнього бізнесу не можуть залишитись без уваги. Так, 15 березня 2022 року був прийнятий Закон «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» [1], що ухвалює низку корективів, зокрема, щодо оподаткування фізичних осіб-підприємців та юридичних осіб, які застосовують спрощену систему оподаткування. Так, з 1 квітня 2022 року відбулися такі зміни у системі нарахування та сплати єдиного податку:

1. Звільняються від сплати податку підприємці, які знаходяться на I та II групі спрощеної системи оподаткування.

2. Суб'єкти будь-якого виду діяльності мають можливість перейти на III групу оподаткування.

3. Межа доходу підприємців, що знаходяться на III групі, підвищена до 10 млрд грн;

4. Скасовуються обмеження щодо кількості найманих працівників для платників III групи;

5. Розширюється група осіб, які не повинні сплачувати земельний податок;

6. Податок для платників III групи зменшується до 2% від доходу.

На окрему згадку заслуговують зміни до Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» [2]. Як ми пам'ятаємо, наприкінці 2021 року були внесені нововведення в зазначений закон, які зобов'язували абсолютно всіх підприємців (окрім ФОП I групи) використовувати РРО у своїй діяльності, що викликало чимале обурення серед них. Наразі дія цих нововведень призупинена, а підприємці тимчасово до закінчення воєнного стану будуть звільнені від штрафів за порушення норм використання РРО в своїй діяльності.

Також вищезазначеним Законом [1] впроваджені корективи стосовно інших нормативних актів, до переліку яких входить Закон «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» [3]. Зазначається, що норми законодавства, які передбачаються Законом, у період воєнного стану тимчасово не є актуальними. Державні дії, спрямовані на допомогу, є допустимими. Також, на період воєнного стану та протягом року після припинення, скасовується обов'язкове повідомлення та подача звітності про державну допомогу, що надається на компенсацію збитків, отриманих через бойові дії. Підприємці, які знаходяться на I та II групах оподаткування та сплачують щомісячно фіксований податок, звільнені від штрафів на період воєнного стану. Слід відмітити, що нарахуванню та сплаті податок підлягає навіть тоді, коли підприємець не отримує доходу. Введене скасування стосується випадків, коли підприємець насправді не має змоги сплатити податкові зобов'язання. При цьому податківці просять за можливості оплачувати свої боргові зобов'язання за податками. Звертаємо увагу, що зазначена норма закону стосується не лише тих підприємців та підприємств, які знаходяться на територіях ведення боїв або тимчасово окупованих, але й усіх в Україні. Виникає закономірне питання, яким чином платник має доводити свою неспроможність оплати податкових нарахувань та де гарантії, що даним правом не скористуються недобросовісні підприємці? Вважаємо, що дане питання має бути врегульовано на законодавчому рівні та знаходитися на пильному контролі податкових органів.

Також, з 24 лютого, за рішенням Державної податкової служби [4] були зупинені деякі види перевірок підприємців, у тому числі і ті, які були розпочаті до війни та не були завершені. У цей перелік входять документальні, фактичні та камеральні перевірки. Відміна мораторію

відбудеться в останній день місяця скасування воєнного стану. Також, якщо відсутня можливість подати заяву, можливе продовження строків подання апеляцій на рішення будь-яких контролюючих органів.

Чергові послаблення для бізнесу зробила Верховна Рада, яка прийняла законопроекти, підписані Президентом України 3 березня 2022 року: Закон № 2115–ІХ «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» [5] та Закон № 2118–ІХ «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану» [6].

Закони передбачають зменшення вимог щодо ліцензій, різного виду перевірок та вносять в корективи у правила подання звітності. Тепер підприємці можуть відзвітувати через 90 днів після припинення воєнного стану, а будь-якого виду перевірки щодо звітування не будуть проводитись. Ліцензія на виробництво та продаж підакцизної продукції продовжено до кінця воєнного стану.

Як зазначає Данило Гетманцев, незважаючи на те, що надходження в березні від платників податків здійснювалися за довоєнні періоди, оплати від деяких підприємств не надходили. Тут спрацьовує уже власне відношення самих підприємців до ситуації: деякі оплачують податки навіть авансом з метою підтримання економіки країни, інші ж, прикриваючись війною, не тільки ухиляються від сплати податків, але навіть не подають вчасно звітність. Як вважає Д. Гетманцев, це «абсолютно аморальна позиція», та запевняє, що такі підприємства будуть відпрацьовані податковими органами.

Також статистика свідчить, що майже 200 тисяч компаній та ФОПів скористалися правом перейти на спрощену систему оподаткування зі сплатою податку 2% від обороту. Звичайно, це допомогло реанімувати бізнес, але є і багато нюансів. Зокрема, залишаються невирішеними питання щодо призупинення реєстрації платника ПДВ та як бути з уже нарахованими податковим зобов'язаннями та податковим кредитом по ПДВ, щодо відображення в обліку та звітності такого переходу. Залишається невідпрацьованим механізм переходу єдинника з IV на III групу оподаткування. На фоні очікуваних втрат бюджету до 300 мільйонів гривень від зазначених реформ роботи українським податківцям та уряду належить чимало.

Підтримуючи загалом пом'якшення податкового режиму для бізнесу, вважаємо, що прийняті норми слід було приймати з урахуванням територіального принципу. Так, наприклад, чи справедливими є прийняті

однакові норми для підприємців із Харкова та Ірпеня, у яких в кращому випадку бізнес зупинився, а у гіршому взагалі знищений та зруйнований або ж для західної України, де у зв'язку з масовим переселенням українців з інших регіонів, навпаки, доходи можливо навіть збільшилися? Зрозуміло, що зазначені нормативні акти приймалися нашвидкуруч, але вони потребують якнайшвидшого доопрацювання з урахуванням зазначених нюансів.

Наразі, вважаємо, що головні цілі, які мають переслідувати податкові реформи – якнайшвидше відновлення нормального функціонування малого та середнього бізнесу і, як наслідок, підтримка української економіки під час війни, адже сьогодні, як ніколи, важливо сформувати потужний економічний тил.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» № 2120-IX від 15.03.2022 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>

2. Закон України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» № 265/95-ВР в редакції від 17.03.2022 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265/95-%D0%B2%D1%80#Text>

3. Закон України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» № 1555-VII в редакції від 13.04.2022 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18#Text>

4. Наказ Державної податкової служби України «Про встановлення простою у роботі Державної податкової служби України та її територіальних органах» № 243-о від 24 лютого 2022 року URL: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/576218.html>

5. Закон «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» № 2115-IX від 03.03.2022 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2115-20#Text>

6. Закон «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану» № 2118-IX від 03.03.2022 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-20#Text>